

M. PAULI JUUSTEN,
EPISC. QUONDAM AB.
CHRONICON EPISCOPORUM
FINLANDENSIIUM,
ANNOTATIONIBUS ET SYLLOGE MONU-
MENTORUM ILLUSTRATUM.

CUJUS
PARTICULAM II,
CONS. FAC. PHILOS. R. ACAD. ABOËNSIS,
PRÆSIDE
HENRICO GABRIELE
PORTHAN,

ELOQU. PROFESSORE REG. ET ORD.

Publicæ bonorum censuræ submittit

JACOBUS JOHANNES LAGERSTRÖM,
SATACUNDENSIS.

In AUDITORIO MAJORI die XVI Decemb.
MDCCLXXXIV.

H. A. M. S.

ABOÆ
Typis Viduæ Reg. Acad. Typ. J. C. FRENCKELL.

2.

Krono Expeditionens-Beskrivnings-sammen,
 Högakträd
 Herr LARS DEMOËN,

Min Guldsatte Fader!

Den ännu värde min spåda ålder njutit,
 De godhets prof jag ständigt rena fått,
 Som från et Faders-hjerta flutit,
 Och tillbelts mig med Faders-mått;
 Dem wille jag offentligt nu beprisa,
 Och teckna glad en tacksam känslas högd,
 Men snillet ei förmår sig lydigt wisa;
 En Fader är med blotta wiljan någd.
 I värdsamt bröst jag skal förwara,
 Hvad jag ej kan med pennan skildra af;
 Där skal des kraft beständigt sig förklara,
 Och följa mig intil min graf.

Min Guldsatte Faders

Ödmjuk-lydligt son.
 JAC. JOH. LAGERSTRÖM.

THESIS I.

Vehementiores cupiditates mentem plerumque occaecare, adeoque ineptam ad veritatis reddere investigationem, nemo negaverit; si autem versus rem ferantur, ad quam attingendam magna scientia multaque meditatione opus sit, quin veritatis studium impense juvent, dubitari nequit.

THES. II. Magni omnino in pueris educandis rem esse momenti, ut amor bonarum artium efficax in animis illorum infigatur, indubium est; quem igitur excitasse, insignior præceptoris laus est, quam memoriam discipulorum multarum rerum cognitione ditasse, facile mox obliviscendarum, nisi dulcis amor literarum ad pergendum illos alliciat.

THES. III. Qui memoria minus esse Philosopho opus, acumine minus indigere Historicum dicunt, absurde admodum judicant.

THES. IV. Cum voluptates, quæ sensibus externis percipiuntur, breves & fere momentaneæ sint, & plures earum sæpius iteratæ nauseam tædiumque efficiant ac sanitati etiam corporis noceant; omnibus præterea iis hoc sit commune, ut semper gaudere iisdem nequeamus; voluptas autem e virtute honestoque percepta omnibus his nominibus eas superet: recte utique dixit Cicero, *Beatus esse sine virtute nemo potest.*

THES. V. Quam conservatio nostri voluptatum
frui-

fruitioni semper sit præferenda, & ea animi nostri sit indoles, ut sensationibus ingratis fortius afficiatur, atque ad eas evitandas & removendas vehementius commoveatur, quam ad ea quærenda quæ sensum gignant gratum; pravæ actiones, mali fugiendi causa commissæ potius excusationem merentur, quam quæ voluptatis percipiendæ gratia suscipiuntur.

THES. VI. Qui *amorem* in Deum etiam in ortu suo *purum* esse debere statuunt, eo turpius errant, quo certius novimus ideam Benefactoris, pro nostro cognitionem earum acquirendi modo, priorem in animo nostro esse ideam Naturæ Perfectissimæ; translatione vero idearum, amor initio *impurus* (ut loquuntur) tandem fieri *purus* potest.

tione Aboënsis, qui Chorum & Præbendam S. Catharinæ in Ecclesia Cathedrali fundavit. Hic obiit in Nijtygård ³² Anno D:ni 1374 ^p), & sepultus jacet in choro S. Catharinæ. Hujus tempore Castrum Raseborgh exstruitur per Boo Jonsfon ^{pp}).

DECIMUS SEXTUS.

D. BERO *Georgii Balk* *, oriundus in Vemo ³⁴, qui prius ** prælaturam Archidiaconatus ³⁵ in Ecclesia Aboënsi ³⁶ fundavit, & coenobium virginum Vestalium construxit in Corois ^{qq}). Hujus tempore passa est Ecclesia Aboënsis maxima damna, tam de piratis ^{rr}) quam Ruthenis ^{rr}). Obiit autem in Cuusto ³⁷ Anno D:ni 1412, circa ferias Apostolorum Petri & Pauli, & sepultus jacet sub pulpito in choro Aboënsi. Hujus tempore missa Auroræ per Reginam Margaretam, cum parœcia *Pijcke* ³⁸, fundata est ^{ss}).

DECIMUS SEPTIMUS.

D. MAGNUS *Olai*, ex nobili & famoso vasallo *Olavo Tavast* in Parœcia Virmo, & Villagio Alasjo-
C ki

Johannes Westfalus, Aboënsē præbendam S. Katharinæ fundavit. ³³ Vel *Niittu kartano*, (Villa Parœciæ Lemo?) M. Njtytgårdh, A. Novogrodie; sed Fragm. Palmsk. *Njtykartano*, * N. male *Balt*. ³⁴ Fragm. Palmsk. addit: *MCCCLXXXV: o Romæ consecratur*. ** An *primus*? ³⁵ A. & *Archidiaconatum*. ³⁶ A. *Cathedrali*. ³⁷ A. *Christo*. ³⁸ A. *constanter Pijckis*, ut hodie fere dicitur. N. ubique *Pijcke*, vi-
tiose.

ki oriundus, Magister Pragensis, quondam Archidiaconus Aboënsis & Cancellarius Erici Regis, ab eo plurimum dilectus *tt*). Consecratus Romæ apud S. Catharinam, ad mandatum D. Johannis Papæ XXIII, Anno D:ni 1412. Hic in reditu suo Parrisiis hyemavit, & redeundo in Patriam, D. Regem visitavit, ab eo honorifice suscipitur, & tributum regium Parœciæ Masko sibi ad dies vitæ conceditur. Hic sacellum Corporis Dominici ³⁹ in Ecclesia fundavit Aboënsi. Monstrantiam preciosam valde; in summitate altaris positam superfecit, & ipsum altare preciosis indumentis aliisque reliquiariis & clenodiis quam plurimis magnifice decoravit. Missas quotidianas ibidem in perpetuum celebrari instituit. Præbendam vero ipsam, quam multis coloniis ad altaris & præbendati sustentationem honorifice dotavit. Domum etiam lapideam pro residentia Prælati constitui fecit: jus patronatus sibi & suis hæredibus quoque reservavit, ut in literis fundationis satis patet. Hic ob devotum quem erga passionem Dominicam habebat zelum, horas de sancta cruce & passione Dominica, ad singulas canonicas horas legi per diœcesin instituit Aboënsi. Hic etiam in sacello proprio, ubicunque constituebatur, Matutinas, Vesperas, & Completorium, quotidie in persona propria devote præcinit. Missam vero per suos Sacellanos canere nullo modo aut tempore prætermisit; in horis & orationibus dicendis multam gra-

gravitatem, devotionem, magnamque diligentiam adhibere consuevit. Archidiaconatum, quem suus fundaverat prædecessor D. *Bero*, ne propter redituum paucitatem annihilaretur, ipsum prædiis dotavit aliquibus, ibique reditus adauxit annuales; & sic ipsum quasi de novo fundavit. Ante eum tantum sex erant Canonici, & totidem Chorales, Abo. Hic vero quatuor adauxit Canonicos, similiter & Chorales ^{u*}). Ad ejus persuasionem D. Johannes Amundi, suus Archidiaconus, B. Johannis fundavit sacellum, eumque (*idque*) satis dotavit competenter. Ad ejus consilium D. Jacobus Detmarus ⁴⁰ de *Tößsal*, & frater suus ⁴¹ *Friedericus*, beati Georgii præbendam fundaverunt. Hic Præbendam Animarum in Ecclesia erexit Aboënsi, & missas quotidianas ibidem in perpetuum celebrari instituit. Ad ejus exhortationem dicitur quod *Hinzechinus* ⁴² *Knaap*, Consul Aboënsis, Apostolorum Petri & Pauli Præbendam erexit in Ecclesia Aboënsi. Altare S. Annæ sub eo erigitur, & ejusdem fraternitas ⁴³ *u***) inchoatur. Sub eo & per ipsum inchoata est fraternitas trium Regum, altare erigitur, Chorus instruitur, & ipse primus ac præcipuus est fundator. Sacellum Divæ Virginis, quod nunc Altare Clericorum nuncupatur, sub eo, & ejus consilio, per Nicola-

C 2

cola-

40 A. vitiose *Demarus*. 41 A. ejus. 42 N. *Hinzerbinus*, vitiose. In vetusto libro Privilegiorum Ecclesiæ Aboënsis vocatur *Hinza Knaap*. 43 A. & M. *cultura*.

colaum Lydiehni⁴⁴ Capitanum Castri Aboënsis⁴⁵)
erigitur & fundatur. Ad ejus suggestionem D. Carolus Rex Sveciæ tres in Ecclesia Viburgensi fundavit Præbendas, S. Johannis, Catharinæ, & Annæ, & eas competentibus dotavit redditibus. Hic domum lapideam pro residentia Episcopi in civitate Aboënsi, (ubi penitus nulla ante ipsius tempora ædificia⁴⁶ erant,) *iii*) de novo construi fecit. Castrum etiam Cuius pro majori parte erexit. Sanctimonialis ordinis S. Salvatoris de Vastenis ad dioccesin transtulit Aboënsi, & monasterium earum in Valle Gratiae⁴⁷, primus exstruxit fundator *vv*). Sacristiam ibidem (&) summum chorum propriis erigi fecit expensis, & ob devotum, quem erga religionem⁴⁸ illam habebat, zelum, propriam ibidem sibi construi fecit ultra aquas residentiam, & nullam sibi infra⁴⁹. Fratrum clausuram domum ædificari fecit. Speciales proventus Curati⁴⁷ ex Parœcia Masko provenire⁴⁸, cum singulis redditibus & juribus Episcopalibus, eidem monasterio Vallis Gratiae, pro dote, in perpetuum assignavit. Sed quia fratres ejusdem monasterii, ejus successorum Domino Olavo tanquam ingrati rebellabant, & propter alias satis rationabiles⁴⁹ causas, illa dotatio, per e-

un-

44 A. Lydiehson. * An excidit lapidea? Vel num ædificia modo in usum Episcopi exstructa intelligit? 45 A. addit Mååndaala. * h. e. Ordinem monachalem. 46 A. intra. 47 A. curavit 48 Omitte M. Forte legendum provenientes? 49 A. probabiles, M. notabiles.

undem Olavum, & suum venerabile Capitulum revocatur xx). Jus patronatus quod habebant Fratres monasterii Padenſis in Livonia ad Eccleſias Borgo, Sibbo & Perno, per ipſius induſtriam obtinent Aboenſes yy). Ex earundem etiam Eccleſiarum cenſibus prima Miſſa, quæ quotidie in aurora in Eccleſia Aboënſi dicitur, perpetuata eſt. Hic Magnus ab eadem miſſa auroræ inchoando, uſque ad ſummam miſſam terminando, ſtatuit in Eccleſia Aboënſi omnibus horis intermediis in perpetuum Miſſas ſpeciales, ita quod ſo nulla hora intermedia abſque Miſſa præteriret. Huius tempore anno videlicet 1429 ¹, die 8 Corporis Chriſti, exuſta eſt Eccleſia Aboënſis; ſed in brevi, ante ejus vitæ terminum, in melius reparatur. Eodem tempore reſidentia ſua Coroſis ² in una parte exurit, & ex eodem incendio Sacellanus ſuus Dominus Bero incineratus eſt. Terram Sanctam in magnis periculis & expenſis adiit, Venetiisſque preciſioſiora huius Eccleſiæ indumenta fieri fecit, & comparavit. Hic plurimos Theologiæ & Juris libros, ad uſum Eccleſiæ acquiſivit zz): ejus tempore, & eo cooperante, caput & brachia beati Henrici argentea facta ſunt, Calix, Patena & Monile ex auro puriſſimo, Crux illa magna & preciſioſa ³ de argento, fabricatur, Evange-

C 3

lia-

50 A. ut. 51 A. 1425. 52 Ita, vero nomine aliis locis appellat Auctor. M. *Corovia*, N. *Coronia*, A. *Corobia* (Koroſis); forte fuit *Koroſia*? 53 A. addit (Chriſti Crucifix).

liare & Epistolare diligentissime conscripta argento ornantur, & alia quam plurima Ecclesiæ indumenta & Clenodiæ coëmuntur *aaa*). Hic inter optimates & Regni Consiliarios, velut alter Joseph, magnus & re & nomine, per tria regna aquilonaria reputatur. Hic milites & singulos nobiles, ac de tota diœcesi incolas, ad manum habebat paratissimos, & eundo ad comitia quæ Holmiæ, vel aliis in locis, solenniter celebrabantur, ei ⁵⁴ tanquam regiæ serviebant majestati *bbb*). Hic licet decrepitus & senio gravi confectus, quasi invitus extra suam diœcesin propter varia regni negotia expedienda, & consilia ab eo salubria exhaurienda, in regno apud Regem Carolum tempore non modico, id est, tota hyeme occupatur. Tertiã partem ex tributo regio, quod gravissimum & importabile erat, per totam diœcesin Aboënsẽ diminui impetravit; sed singulariter propter prædia & terras Coronæ, quæ vel Ecclesia vel Nobiles patriæ acquisiverant *ccc*). Quinta pars tributi regii ad ejus petitionem eis remittebatur; sed non diu post ejus mortem, gratia ista ad monetam reparandam, regnante Carolo, defalcata est *ddd*). Seditiones in Satacundia exortas, quæ valde periculosæ erant, suis & consiliis & persuasionibus, edomavit *eee*). Legiferum unicum per totam diœcesin habebat Finlandia; & ideo minus sufficienter eodem tempore justitia Finnonibus administr-

nistrabatur; sed D. Magno procurante, duo discreti eliguntur Legiferi, qui populo Finlandensi jus dicerent *fff*). In electione Regis Sveciæ Finlandia ante ejus tempora nullum habebat votum, sed jam ad ejus procuracionem, sicuti aliæ diœceses in regno, sic & Finlander ses, eligendi Regem Sveciæ plenariam habent facultatem *ggg*). Pauperes & debiles, cœcos & claudos, singulis suis residentiis, Christi fidelium decimis & suis propriis redditibus, enutrivit. Quanta bona non tantum singulariter suis amicis & parentelæ⁵⁵, & generaliter ac communiter omnibus exhibuerit, non facile dixerim. Vitam honestam, castam, & multum temperatam habebat. Nomen ejus famosissimum^{*}, & fama laudabilis non solum in sua diœcesi & vicinis partibus, verum etiam apud Ruthenos & multas externas gentes, longe lateque per regiones remotissimas magnifice & honorifice divulgabatur. A singulis plus quam dici potest, miro venerabatur affectu; ita ut a plerisque Ecclesiarum prælatis, nec non ab aliis quam plurimis, summo sacerdotio dignus judicaretur *hhh*). Omnes enim de eo bene sentiebant, quia multa & varia virtutum opera suo peregit tempore, & in regno Sveciæ, & Ecclesia Finlandensi. In Ecclesia Aboënsi^{*} beato *Hemingio*, & sibi, (post beatum *Henricum* Episcopum) nunquam reperti sunt similes, qui
tot

55 M. & N. Parentibus. * A. famosissimum. * A. inserit *excepto*, male.

tot & tanta laudabilia suis temporibus perpetrarunt opera *iii*). Hic postquam 38 annos laudabiliter Ecclesiam rexerat Aboënsē, senio prægrandi devictus juri suo Episcopali renunciāns, (adhuc enim duobus postea supervixit annis) Anno D:ni 1452 die nona Mensis Martii *, Anno postquam Episcopalem ascendit Cathedram 40, ætatis vero suæ 95, apud monasterium Vallis Gratiæ, in domo residentie suæ, in bona senectute extinctus, (&) ** in choro corporis Christi, directe in medio, ante gradus altaris, in Domino jacet sepultus.

DECIMUS OCTAVUS.

D. OLAUS, nepos Domini *Magni*, prædecessoris sui, qui eum ab infantia enutrivit & magnis expensis Parrisiis aluit *kkk*). Iste in Paroecia *Pijcke*, villagio *Rungo*, oriundus erat. Magister Parrisiensis, & in sacra Theologiæ facultate Bacchalaureus. Hic fuerat Rector Universitatis Parrisiis, & Lector Ethicorum, nec non Pædagogista ibidem *lll*). Hic post liberam resignationem & renunciationem Domini *Magni*, in ejus locum eligitur, & anno D:ni 1450, ad mandatum D. Nicolai Papæ, in Anno Jubilæo Romæ consecratur. Hic in ** omni facultate doctissimus, & agendis prudentissimus, & Rhetor extitit facundissimus.

56 Delendum videtur. * M. *Maji*. 57 Omittunt M. & N.

mus. Ille ¹⁸ apud Gallos, & præcipue Parrisienses, celebris erat famæ, Consiliarius Regum Christophori & Caroli, ipso adhuc Præposito existente. Hujus tempore erigitur & fundatur altare Undecim Millium Virginum in Ecclesia Aboënsi. Anno octavo Episcopatus ejus, combusta est civitas Aboënsis ex fulmine. Hic anno D. 1460, die Matthæi Apostoli, anno Episcopatus sui 10, in domo Episcopali Abo, singulis Ecclesiæ sacramentis devotissime perceptis, viam universæ carnis est ingressus, & in choro Corporis Christi, ad sinistrum latus prædecessoris sui, Domini *Magni*, est sepultus. Hujus tempore Dominus Johannes Archiepiscopus Upsalensis, opposuit se Regi Carolo. De qua re consulantur Chronica regni Suecia &c. anno D. 1457.

DECIMUS NONUS.

D. CONRADUS *Bitz*, natus ex famoso milite Domino *Henrico Bitz*, quondam Capitaneo Castri Aboënsis *m^o*). Magister Lipsiensis & Præpositus (ad tempus) Aboënsis, tandem per viam scrutinii in Episcopum concorditer eligitur. Senis apud Minores consecratur, sub Pio Papa secundo. Hic conventum Vallis Gratiæ confirmavit, & personas ejusdem conventus sub perpetua clausura inclusit. Sub eo sacellum Omnium Sanctorum in Ecclesia Aboënsi de novo erigitur, & per eum consecratur, simul cum undecim

D

alta-

altaribus in eadem Ecclesia uno & eodem die *nn*⁵⁹). Ita quod ante illud tempus altare Corporis Christi per totam dioecelin Aboënsem unicum & solum consecratum habebatur. Hic horas gloriosissimæ virginis Mariæ, in prædicto sacello in perpetuis temporibus decantandas instituit, & parochialem Ecclesiam in Nummis cum ⁵⁷ singulis obventionibus & redditibus Episcopalibus, & Curati, memoratæ capellæ in perpetuum incorporavit. Hic duos de novo ⁶⁰ in summo choro instituit Chorales *nn*). Sub eo totum Cæmeterium Ecclesiæ Aboënsis instauratur, & quam plurimæ Ecclesiæ lapideæ per totam dioecelin eriguntur *o*⁶¹). Hujus tempore castrum Olafsborgh *ooo*) in Savolax, propter Ruthenorum insultum, per D. Ericum Absalonis, Equitem auratum, erigitur, & oppidum Wiborgh muro cingitur *ppp*). Castrum Cuusto funditus incendio casuali exurit, & multa privilegia & literæ Ecclesiæ comburuntur *qqq*). Tandem in bona ætate moritur in castro Ecclesiæ Cuusto, anno D. 1489, in crastino b. Gregorii Papæ. Sepelitur autem in choro Beatorum ⁶² Petri & Pauli, sub lapide aliquo ⁶² elevato. *r*⁶³)

VICECIMUS.

D. MAGNUS *Nicolai de Särkilax* (*), hujus nomi-

⁵⁹ N. *etiam*, vitiose. ⁶⁰ N. *denuo*, A. omittit. ⁶¹ A. *inferit die, male*. ⁶² A. *aliquo* N. *aliquali*. (*) Villa Paroeciæ *Töfsala*.

minis tertius, ex generosis parentibus Paroeciae Töf-
fal natus ⁶³), & Magister Parisiensis. Hic fuit vir
magnae severitatis & constantiae, atque morum gra-
vitate praeclarus. Eligitur concorditer in Episco-
pum Aboënsē, videlicet per viam scrutinii, ⁶⁴ ex
Præpositura ibidem, anno D:ni 1489, 16. Cal. Aprilis,
& anno sequenti, (die) Joannis Baptistæ, Upsalæ con-
secratur. Hic apud magnates Regni magnae existima-
tionis extitit ⁶⁵. Circa regimen ⁶⁶ Ecclesiae suae
diligens fuit, & pro reformatione Cleri multum labo-
ravit; multa quoque adversa, pro libertate Cleri atque
Ecclesiae tuenda, sustinuit ⁶⁷). Erga pauperes mise-
ricordiam exercuit, eleemosynam ipsis propriis ma-
nibus frequenter largiendo. Ejus tempore Rutheni
Careliam totam, superiorem Tavastiam, atque par-
tem Nylandiae usque ad ⁶⁸ Pyttis, ⁶⁹ inclusive, ⁷⁰ to-
taliter exusserunt. Idque factum anno D:ni 1496,
⁷¹ prima hyeme; cum autumno superiori profligati
fuissent ab oppugnatione civitatis Wiburgensis, die
S. Andreae Apostoli, consilio & opera ⁷² Canuti Po-
sa, ⁷³ qui obsidionem Wiburgiae ⁷⁴ pertulit a feriis
divi Matthaei Evangelistae ad ferias Andreae ⁷⁵).

D 2

Hic

63 A. ex (recentiore manu supra scriptum est in)
via scrutinii. 64 A. existit. 65 A. regionem, a prima
manu; male. 66 in M. & N. 67 N. Pictis, vitiose. 68
A. inclusione, a prima manu. 69 A. supra scriptum ha-
bet 1486. 70 A. opere. 71 M. Pâse utrobique. 72 A.
a prima manu in obsidione Wiburgiae.

Hic statim post consecrationem suam, duas praelaturas, videlicet Diaconatum & Archidiaconatum, ⁷³ in Ecclesia Aboënsi reparavit &, adauxit. * Hic mensam communem inchoavit, & ceteras ⁷⁴ Canonias instauravit. Canonicos etiam ⁷⁵ ad personaliter residendum ⁷⁶ induxit s^o). Memoriam Corporis Christi & beatæ Mariæ virginis in medio pavimento ⁷⁷ decantari voluit. Hic sacellum Omnium Sanctorum bonis prædialibus magnifice dotavit, & ornamentis ac dotalibus preciosis decoravit, quod in tempore Præposituræ suæ impensis Ecclesiæ fecit erigi. Lapidem etiam æneum ad chorum Corporis Christi, de Flandria afferri curavit, & supra sepulchra duorum Episcoporum, videlicet *Magni & Olavi*, collocavit sss). Sedit autem annis decem, minus sex diebus, & moritur Abo in domo Episcopali, ipso die b. Gregorii Papæ, anno D:ni 1500, tempore Jubilæi, & sepultus est in sacello Omnium Sanctorum, ante altare S. Salvatoris. Eodem anno, die Annunciationis Mariæ, moritur famosus Vassallus Canutus Posa, rebus bellicis strenuus, in consiliis sagacissimus, & ejusdem D. *Magni* amicus sincerissimus; quare & ⁷⁸ in morte non sunt separati ttt).

VICE-

73 A. *Diaconum & Archidiaconum* a prima manu. * M. *adjunxit*. 74 A. *alteras*, a prima manu. 75 A. *omittit*. 76 A. *resedendum*. 77 N. *pavimenti*. 78 A. *ut*.

VICESIMUS PRIMUS.

D. LAURENTIUS *Michaëlis Suurpâ*,⁷⁹ natus in civitate Aboënsi, de honestis parentibus. Magister Parrisiensis, concorditer in Episcopum, via scrutinii, ex Præpositura eligitur, anno Dni 1500, 21 Martii, & anno sequenti Upsaliæ consecratur, die Assumptionis divæ Virginis. Hic homo mitis & mansuetus fuit, qui in Episcopatu suo laudabiliter vixit. Hujus tempore, videlicet anno Dni 1502, die visitationis Mariæ, obsedit exercitus Dni Stenonis Sture Castrum Aboënsē, & infra festum Nativitatis Mariæ illud obtinuit de manibus Magni Erille, qui tunc Præfectum Castri⁸⁰ egit; non negligentia sui, sed quorundam Almannorum, qui volebant diu obsessi esse, propter quandam notabilem summam pecuniæ, quæ tunc in eodem Castro sub deposito erat *unum*). Hujus tempore exclusus fuit de regno Svethiæ Rex Johannes, Danus, & in brevi amisit omnia castra & fortalicia, quæ in regno occupaverat, idque maxime propter Danicam suam perfidiam & multiplicem injuriam, qua Svecos circumvenire & afficere studuit. Sedit hic D. Laurentius quasi annis septem⁸¹), & infirmari cœpit in passagio *Syndskär*,⁸² quando visitaturus erat in Olandia,⁸³ & subito tactus est Apoplexia. Supervi-

D 3

xit

79 A. *Sump* vel *Suurp*. 80 A. omittit. 81 A. *portulicia*. 82 A. *Synsfer*; (hodie *Jungstrusskär*, inter parœciam Korpo & Alandiam?). 83 M. *Alandia*. 84 N. *circa*.

xit autem diebus quadraginta tribus, & simili eodemque die quo correptus est morbo, videlicet die Lunæ, in profesto S. Michaelis, hora quasi undecima obiit, & sepultus est in facello Omnium Sanctorum, ante ⁸⁴ summum altare, ad latus D. Magni, in Ecclesia Aboënsi *vuv*).

VICESIMUS SECUNDUS.

D. JOHANNES *Olavi*, natus in paroecia Pargas, Magister Parrisiensis, & Archi-Presbyter Ecclesiæ Aboënsis. Hic eligitur via scrutinii in Episcopum Aboënsensem, anno D:ni 1506, in profesto b. Francisci, post mortem D. *Laurentii x^o*; & acceptavit castrum Cuusto die Birgittæ proxime sequenti: prius tamen numeratis ⁸⁴, licet invite, familiaribus in castro existentibus, 200 marcis ⁸⁵ Svecicæ monetæ, priusquam castrum de manibus eorum extrahere poterat; quod vix unquam prius attentatum fuerat *xxx*). Consecratur Upsaliæ anno salutis 1507, die Conceptionis Mariæ, & statim ad sedem suam rediit; in die vero Natalis Domini missam suam Episcopalem celebravit, & quasi totam diocesin suam in anno cum dimidio visitavit. Sedit autem quasi annis tribus, & moritur in Cuusto (rediens ex visitatione Careliensi) ⁸⁶ die Primi & Fœliciani martyrum, satis improvise. Dicitur enim bolo suo

⁸⁴ N. circa. ⁸⁴ A. numeratur; l. forte numeravit?
⁸⁵ A. marcas. ⁸⁶ A. Cardienſi.

suo proprio quasi suffocatus interiisse, anno D. 1510: & sepelitur in sacello Omnium Sanctorum, ad latus antecessoris sui.

Hujus tempore, videlicet anno Dni 1509, die 2 Augusti, qui tunc fuit dies jovis, & sequente die veneris, circiter ⁸⁷ horam 12 noctis, hominibus velut in profundiori ⁸⁸ somno existentibus & nihil mali suspicantibus, subito & ⁸⁹ improvise exercitus Regis Danorum Johannis latenter civitatem intraverant, & suscitato horribili clamore, cum terribili sonitu tympanorum atque clangore tubarum, civitatem hostiliter diripiunt, homines hinc inde miserabiliter & crudeliter trucidando & laniando, civibus potioribus interfectis. Tunc temporis etiam spoliabant Ecclesiam Cathedralē preciosa mitra Episcopali, & baculo, pastoralī, atque aliis preciosis rebus, & clenodiis quam plurimis, nec non libris melioribus *yyy*), cupro, stanno, ferro & aliis rebus mobilibus quibuscunque; auferendo etiam omnem substantiam civitatis, & ducendo secum cives complures captivos usque ad Hassniam. Dux ejus exercitus & capitaneus principalis fuit quidam prædo ⁹⁰ Otto Ruuth, filius iniquitatis, qui mansit Abo usque ad feriam tertiam proxime sequentem, spoliando omnia bona civitatis, & deportando ad naves, una cum pretiosis ornamenti-

⁸⁷ A. circa. ⁸⁸ A. profundo. ⁸⁹ A. ex. ⁹⁰ M. & N. prætenfus.

tis Ecclesiæ, de quibus frustra longior instituitur querela. Sed hanc rapinam, cædem interfectorum, & crudelitatem Danicam, Finnonibus injuste illatam, ulciscatur Deus omnipotens, qui justus iudex est totius mundi, & requirens sanguinem suorum ab omni animante zzz).

Haftenus Veterum monumenta secuti hæc collegimus; nunc adjicienda sunt & alia a).

VICESIMUS TERTIUS.

D. ARVIDUS Rurck, natus ex nobili familia Satacundia, Laucko a^o), prius Decanus Ecclesiæ Aboensis; eligitur in Episcopum anno D:ni 1510. Hujus vitam, velut mihi minus cognitam, prætereo; addens tantum ea, quæ in Episcopatu ejus acciderunt.

Anno 1513 obiit Magister Henricus Wenne, Præpositus Aboënsis: illi successerat Magister Paulus Rådell⁹¹, qui obiit Anno 1516. Anno vero 1520, Dominica infra octavas Omnium Sanctorum, coronatur malis avibus Rex Christiernus Danus, tyrannus & sanguifuga, & sequenti feria 5:ta, hoc est, d. 8 Novembris, decollantur Episcopi Matthias Stregnensis & Vincentius Scarenfis, cum tota fere Militia regni Sveciæ, ac potioribus civitatis Holmenfis, exhumaturque sepultus in Conventu Prædicatorum Steno Svantesfonus, (qui obierat die beati Sigfridi vere præcedente),
&